

The Project Gutenberg eBook of Runokokeita, by Kasimir Leino

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Runokokeita

Author: Kasimir Leino

Release date: December 13, 2014 [EBook #47652]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUNOKOKEITA ***

Produced by Jari Koivisto and Tapio Riikonen

RUNOKOKEITA

Kirj.

Kasimir Leino

Werner Söderström, Porvoo, 1886.

G. L. Söderström'in kirjapainossa.

SISÄLLYS:

Lukijalle.

I.

Ämmäkoskella.
Napuen tappelu.
Dunckerin kuolo.
Se oli silloin.

Kohtalon paino.
Laulajan haudalla.
Neiden mielet.
Matkalla Amerikkaan.
Luonto ja sydän.
Vastaväitteitä.
Impeni.
Lapselle.

II.

Kaksi vaalia.
Hengen tasavalta.
Mik' omi syynä.
Sääliä sekin.
Alppilassa.
Ensi vuokko.
Nainen.
Nuoruus.
Samoin ja kuitenkin toisin.
Ne kätken mä rinnassain.
Sunnuntaina.
Häältä.
Totuutta huudat.
Neidon silmä.
Jumalan kestit.
En rakasta tyyntä.
Kuutamolla.
Kevään orvokille.

LUKIJALLE.

Luonnon kaiken tutkijalle
Onpi yhden arvoinen,
Onko vuokko, onko kieli
Vaiko ruusu kaunoinen.

Kaikkea hän harrastaapi,
Tarkastellen, tutkien,
Jotta luonnon ilmaukset
Kerran sais hän selvillen.

Suur' on luonto, suuri taivas,
Monet kätkee ihmehet.
Kuitenkin on heidän lainen
Ihmissy'än ja -tuntehet.

Joka pyrkii ihmissielun
Tuntehia selvittäään,
Ei se etsi lauleluita
Mainemiesten yksistään.

I.

Ämmä-koskella.

Yö usva-verhollansa jo kattaa kaiken maan
Ja taivahalle kuuhut jo käypi loistamaan.
Ei kuulu ihmisääntä, ei laulu lintujen,
Ja unen helmaan kaikki jo vaipuu uupuen.

Vaan viel ei uinu Ämmä, mi pauhaa, hyrskyää,
Ja kallioita vasten se ryntää, jyskyää —
Nuo vahto-lainekuohut ne kulkee kulkuaan,
Ei estää heitä talvi voi jäähyt-vaipallaan.

Taivaalle vesi pärskyy kuin helmikaste vain
Hohtoisan taivaskaaren helteellä heijastain,
Ja kuohut kehtohonsa ne käyvät laulaen,
Näin luulin kuunnellessa ma soivan sanat sen:

Pois olo orjan, pois sidekahleet!
Ämmä se tietänsä vyöryvi vain.
Kyllähän koittavat ihmiset ahneet
Vangita aaltoja armahiain.

Vaan vapautta, ku koittavi sortaa,
Sen minä nielen, pirstaksi lyön!
Estehet eestäni helppo on murtaa,
Kuohut ne riemulla toimivat työn.

Valppaana hyrskyen matkani kuljen,
Kunnes mä rauhan järvessä saan.
Voimalla kuiluhun kuohuni suljen,
Nuo iki uhkuvat lähteet maan.

Oi jospa kansani lauluni mielen,
Oi jospa Suomeni sen tajuais,
Kohta se katkois kahlehet kielen —
Näinhän se oikein kansaksi sais!

Silloinpa sointuis yhtehen soittoon
Laulelot Väinön syntymämaan,
Silloinpa miehissä työhön ja voittoon
Rientäisi nuoriso kilpailemaan.

Väinämön kantelo, jällehen uusi,
Raikkahin riemuin helkkyen sois!
Hurmaten kuulisi kankahan kuusi,
Honka ja koivukin korvana ois!

Niin — joka koittaa kahlehin voittaa,
Kohta sä niele, pirstaksi lyö!
Pauhulla Ämmäkin laulua soittaa,
Kummanki kilvessä: vapaus, työ!

Näin kuului Ämmän pauhu, näin soitto sorja sen
Ja sitä ijät kaiket se laulaa kansallen.
Jos kansa joskus torkkuu, ei Ämmä torkukaan,
Vaan yöt ja päivät laulaa vapauden lauluun.

Napuen tappelu.

(19.2.1714).

Kun sarkasodan sauhu jo alkoi haihtumaan,
Kun hurme-rusko aamuun keväiseen vaihtumaan,
Niin silloin sodan soihtu taas liekkiin leimahtaa
Ja "Ison vihan" kauhut ne mieltä kauhistaa.

Jo vuosi veritulva kirkolla Pälkäneen
Ja tsaarin julmat joukot vyöryivät edelleen.
Ei auta uljuus miesten, ei taito päällikön,
Kun ylivoimin Ryssä tekepi rynnäkön.

Viel' kumminkahan toivo ei ollut sammunut,
Armfelt'in viel' ei miehuus ja rohkeus loppunut:
Hän vielä kerran päättää nyt koittaa onneaan,
Vapautta maansa puoltaa tai käydä kuolemaan.

— Yö talven synkkä sulkee helmaansa mantereen
Ja kolkko, kylmä viima käy yli tantereen,
Ei tuli tuika tähden kannella tai vahan,
Vaan lumituisku peittää tuon öisen maiseman.
Tää raskas talven luonto se mielet painostaa,
Napuen taistotanner unisna uinahtaa.

Tuoss' seisoo Suomen joukko, vilussa värjöttää,
Se päivää kolme saanut jo siin' on viivähtää.
— Ken tuolla? Kiväriinsä mies siinä nojautuu,
Hän näyttää unelmoivan, silmänsä ummistuu.
Maan onnen iltaruskon hän näkee aatteissaan
Ja Suomen sydän verta virtaavan tulvillaan.

Hän näkee vaimon, lapset, kotinsa armahan
Vihollisjoukon julman saaliiksi joutuvan;
Ja hikihelmet tihkuu jalolle otsalleen
Ja viima kylmä jääksi se hyytää kyöneleen. —

Häipyen pois sumut yöhyen haihtuu,
Talvinen päiväyt jo koittavi taas.
Tummaksi koitoksi tuiskut jo vaihtuu —
Veikkoni! vaarassa häilyvi maas!

Raittiina seisovi yöllinen vahti,
Silmänsä säihkyi, rintansa lyö.
Riemuten raikuvi torvien tahti,
Nytpähän alkavi päättävä työ.

Taistohon, voittoon, vaikkapa kuoloon,
Kunhan se kunnian seppelen tuo!
Huoleti tantere hurmetta juokoon,
Huoleti juoskohon lämpöinen vuo!

Maa isiemme kun mainehen korjaa,
Urhon ne uhriksi joutukohon!
Liehuos lippu ja soikohon sorjaa
Marssia! Voittoon, taistelohon!

— — — — —

Ja vanha sotamiesi se tutkii asettaan,
Ja Suomen onnetarkin hymyilee suruissaan.
Armfeltin valpas silmä se kenttää katsastaa,
Vihollisjoukon määrää hän tutkii, tarkastaa:
"Nyt, poi'at, kahta suuremp' vihollisjoukko on,
Nyt näyttäkää, ett' luottaa voi teidän kuntohon!"

Näin lausui. Luodit lentää ja kuulat vingahtaa,
Jyrähtää tanner alla ja jääkin vongahtaa,
Ja vapaat kalvat kalskuu ja tulta tupruaa,
Ja salon sauhu peittää ja torvet toittottaa!
— Ei eisty Ryssän joukko, ei eisty Galitzin,

Kahdesti Suomen urhot lyö heidät takaisin.

Vaan vielä kolmannesti hän ryntää raivoten,
Ja Suomen joukko — horjuu pakosta vaivojen.
"Oi kestä hetki vielä, niin Barre jo avun tuo!"
Näin kehoitellen Armfelt miehensä voimaa luo.
Mies mieheltä he kaatuu, ei väisty yksikään,
Kun toivo uusi heillä nyt omi mielessään.

Ei saavu avun tuoja. Barre missä kuhnailee?
Ei ilmau, vaikka saartain jo ryssä tulvailee.
Kas tuolla! jopa viesti jo vihdoin lennättää,
Kannustain ratsuansa paikalle ennättää:
Paennut tappelusta Barre oli joukkoineen,
Vetänyt tietämättä ta'a metsän taipaleen.

Näin kertoi viestin tuoja. Armfelt ei vastannut.
Vai eikö ilkityötä hän ehkä tarkannut?
Oi kyllä, silmän katse jo selvään tulkitsee,
Mit'eivät jäykät huulet sanoiksi ilmi tee:
Ett' omi kurja miesi, ken pettää kumppalin,
Vaan kurjimmista kurjin maanpettjä kuitenkin.

Oli päivä jo päättynyt pilvinen,
Oli taistelu tau'onnut,
Joka urhoja niittäen joukottain
Oli aikansa raivonnut.

Viho viimein saatu ol' väistymään
Tuo joukkio pienoinen,
Joka taisteli vielä, kun kaatunut
Oli upseeri viimeinen.

On lippu, mi kenttää kaunistaa,
Sinipunerva valkoinen,
Sepä voitosta ryssäin kertoilee;
Oli ollut se hurmeinen.

Tuli yö. Jopa selkeni taivas myös,
Jopa tuikkivat tähtöiset,
Kuu kultasi vainiot, kangasmaat,
Sekä rantamat metsäiset.

Niin silloinpa keskellä talvi-yön
Mies kentällä huomattiin,
Näin lausuvi outo hän ennustain
Ja katseli tähtöisiin:

"Nukkuos rauhassa, urhot! Kaipaa, Suomi, sä heitä,
Urhojen kulmillen oi solmios seppel!
Kohtaan maansa he täytit
Velvollisuudet.

Kuolonne kumminkaan ei historiaa voi muuttaa,
Täytymys sittenkin on taipua kohtalon alle,
Veljestä irroittautta,
Varttua itse.

Liian kehkeynyt on kansa jo holhottavaksi,
Toimia itsekseen sekä varttua tahtoo.
Päättävä hetki jo siintää
Vuos'sadan taitse."

Näin puhui outo miesi. Ken lie hän ollutkaan?
Lie ollut vanha noita tai mielihoure vaan?
— Mut tanterella kuului kuin raskas huo'ahdus,
Lie tullut kaatuneilta tai ollut tuulahdus.

Dunckerin kuolo.

(Hörneforsin luona 5.7.1809).

Jo suli nietos kevätlämmön kanssa,
Ja taisto tuima sai jo lauhtumaan;
Jo nöyrtyi kansa, joka innoissansa
Isänsä maata puolsi kuolemaan.

Etäällä Pohjanlahden tuolla puolla
Peräysi uljas joukko urhojen,
Ja silmä kyynelöi, kun saanut kuolla
Ei eestä maan ja isäin muistojen.

Vaan vaikka Ryssä sotavoiton ryösti,
Niin voitto mainehen jäi Suomelaan;
Ja vaikka kansan kurjuuteen hän syösti,
Tää kansa sortunut ei kumminkaan.

Tuo seppel, Suomi jonka muistoksensa
Sodassa tässä solmi itselleen,
Se luona Hörneforsin loistoksensa
Sai viime helmen, maineheijasteen.

— — — — —

Jo viides päivä koitti Heinäkuussa,
Ja hieno rusko huomen-päivyen
Jo välkkyi lainehilla lahden suussa,
Ja kultapilvet liiti häilyen.

Liverrys lintujen soi taivas-alla,
Vaan haudan juhlallista muuten on:
"Nyt voitetaan tai kuollaan kunnialla,"
Näin mietti joukko, valmis taistohon.

Se mies, mi voiton voitti Toivalassa,
On taaskin ryhtynynnä johtamaan,
Ja apunansa hällä johtamassa
On Duncker, sankari tuo kuulu maan.

[Sandels oli eräässä kahakassa, jossa D. miehineen puuvarustuksen takaa puolustautui, ivaten kysynyt D:lta pelkurimaisuudenko vuoksi hän pinojenkin takaa ammuskeli. Näitä sanoja ei tuo uljas soturi koskaan unhottanut.]

Ei sanat Sandelsin suo rauhaa hälle,
Ne loukkaa uljaan urhon kunniaa.
Hän hymyy katkerasti elämälle
Ja etsii uhkamielin kuolemaa.

"Ei ollut muuta mulla rikkautta
Kuin urhon maine puhdas, tahraton;
Hän senkin ryöstää multa tahtoo, mutta
Mä hälle näytän: viel' se minun on!"

Jo hetki lyö, mi kutsuu tanterelle,
Jylisten taistotorvet tuossa soi.
Miesjoukko astuu työlle, toiminnalle,
Jo luodit vinkuu, hurme huppeloi.

Kuin ukkospilvi synkkä taivon peittää
Ja saartaa kaikkialta taivahan,
Niin Ryssä ryntää, ylivoimin heittää
Jo pakoisalle joukon uljahan.

Peräysi Ruotsin joukko verkallensa
Ja murhe valtaa miehet, päälliköt —
Mut katso! Duncker vielä urhoinensa

Vakaana torjuu kaikki rynnäköt.

"Käy kuolemaan tai kuole kunnialla,
Se aina ennenhän ol' tehtäväs!"
Ja huuto riemun kaikuu kaikkialla:
Käy eessä, Duncker, käymme jäljessä!

Vihollisjoukko saartoi kierrätellen
Tuon uljaan Koljonvirran sankarin;
Sen keksi Sandels, joka tarkastellen
Tilaansa tutki silmin ankarin.

"Hän onko houkka, vaiko järjeltänsä,
Kun päätä suoraa käypi kuolemaan?
Vai niin, vai ei hän seuraa käskyänsä,
Hän tuosta kuulla saapi tempustaan."

Jo apurintti Gerden kiiruhtaapi,
Hän käskyilleen saa luokse Dunckerin.
"En peräydy" hän korskan kiellon saapi,
"Te näette Dunckerissa pelkurin!"

Jyristen syöksee tykit kuolon tulta;
Uhkaava saarto-joukko taajenee,
Ja pyssyt paukkaa, sinkoo tanner-multa,
ja läpi pilven joukko harvenee.

Jo puna kiukun lensi poskuille,
Nyt Sandelsin, ja silmät tulta löi;
Hän karjui vimmoissansa Gerden'ille,
Ja polki jalkaa, jotta säkenöi.

Ja uudelleen jo kiiti viesti tänne,
Se sanan toisen Dunckerille tuo:
"Näin kuului käsky päällysmieheltänne,
Te kohta peräydytte muiden luo!"

Ei kuule Duncker, sillä taiston pauhu
Se käskyt päällikönkin kuolettaa;
Hän ryntää, riehuu niinkuin hirmun kauhu,
Ja miestä kymmenkuntaa innostaa.

Mut sattuu vihdoinkin sankariinkin luoti,
Ja lämmin hurme-tulva pulpahtaa.
Ja miesten toiveet silloin kuiviin vuoti,
Kun Duncker itse maahan horjahtaa.

— — — — —
Pois haihtui hieno huuru viime öinen,
Taas eloon uuteen luonto havautuu.
Ranteelta tuolta keskee pilvi-vöiden
Uus' aamu kirkas meille avautuu.

Levätkööt urhot tappotanterella!
Sä käyös Hörneforssin kartanoon:
Lepääpi Duncker siellä vuotehella,
Nyt kalman kalvokkaana urho on.

On poissa ammon säihky silmän tuiman
On poissa katsantonsa sankarin;
Hän uinuu tuossa jälkeen leikin huiman,
Tää leikki ollut onkin ankarin.

Tuo tumma katse etsii nuorukaista,
Mi hänen vieressään on polvillaan;
Hän katsoo kyynelvirtaa kirkkahaista,
Mi nuorukaisella on poskillaan.

Vaan mikäs silmihin nyt kuolevaisen
Tuon oudon saattoi äkkivälkkehen?
Hän siirtää päänsä luokse nuorukaisen
Hänelle hiljaa, vitkaan kuiskaten:

"Oi, Argillander! veikko, tover' kallis,
Mun kuullos viime pyyntö kuollessain!
Sun Suomehen jos luoja päästä sallis,
Sä multa tervehtiös vaimoain!"

Hän puhui, päätti, kaatui vuotehelle
Ja umpisilmin hetken uinahtaa;
Vaan vaikka näyttää hän jo kuollehelle,
Hän tuosta toipuu, hiljaa kuiskahtaa:

"Ja sano myöskin tätä *heidän* aina
Halunnehen tää ehkä tyydyttää!"
Näin katkerasti virkkoi urho vainaa
Ja sydän viime kerran sylkähtää.

Se oli silloin!

Muistat kai sä, neito, vainen
Ajan, jolloin lemmittiin,
Jolloin suukko polttavainen
Saattoi tunteet hurmoksiin?
Se oli silloin!

Muistat vielä, kuinka illoin
Lehtotietä kuljettiin,
Kuinka maa ja taivas silloin
Syleilyhyn suljettiin?
Se oli silloin!

Muistat kai, kun kulkeissamme
Illan kuu loi kultiaan,
Muistat, kuinka huuliltamme
Valat virtas tulvillaan?
Se oli silloin!

Kun mä lausuin: kau'as lähden.
Vaan sä muistat mua kai?
Silloin vanhoit luoja nähden:
"Sua lemmin kuollessai!"
Se oli silloin!

— Vieri viikot, vuodet luisti,
Kotomaalle matkustin.
"Vieläköhän armas muisti
Sulhoansa?" aattelin.
Se oli silloin!

Saavuvin koito kullan luoksi,
Riensiin vastaan riemussain:
Mutta immyt, minkä vuoksi
Kalpenet sä, armahain?
Se oli silloin

Toisen sormus sormessansa
Välkkyi kurjan neitosen,
Toisen suukko huuliltansa
Poltti poies entisen.
Se oli silloin!

Oi, niin silloin sydän murtui,

Toivo sammui rinnastain,
Silloin sielun rauha sortui,
Iki-haavan sinne sain!
Se oli silloin!

Se oli silloin, kun mä vannoin,
Ett'en lemmi koskonkaan,
Koska hänkin, jolle annoin
Ensi lemmen, petti vaan!
Se oli silloin!

Kohtalon paino.

Ulkona touhuna myrsky jo käy,
Taivahan tähteä yhtään ei näy,
Kattavi yö eloton koko maan.
Yökkö se lentävi matkoillaan.

Synkkä on syksyen tähdetön yö,
Synkempi sy'än, joka toivotta lyö:
Yöllähän huomenta toivoa voi,
Rinnassa mun ei valkene koi.

Kurja se ihminen, jok' osakseen
Kohtalon painavan sai ijäkseen
Tuntehen kalvavan, jäytävän myös,
— Murtua silloin on ainoa työs!

Laulajan haudalla.

Joutsenlaulunsa jo lauloi runo-niekka vaieten.
Kylmän kirstun lauta-laidat sulkee maisen jäännöksen.
Sinisilmän kirkas tuike sammunut on kerrassaan,
Valjennehet posken ruusut, kalman henki kasvoillaan.

Huulet ennen hunajaiset, jotka laulelmoita soi,
Nyt on Tuoni turmellunna; niin se julma olla voi!
Laannut on jo laulu hellä, sydämmensä sykkinyt
Ammon viime sykähdyksen, ammon lämpö jättänyt,

Muistonseppel solmieltu kulmiansa kaunistaa,
Kanteloinen vierellänsä urho tuossa uinahtaa.
Pois on kaiku kanteloisen, rautakielet ruostuneet,
Kyynelistä kaipauksen lienevät ne kostuneet!

Siin' hän lepää rauhassansa, lepää sielun vaivastaan.
Kukat tuoksuu kumpuella, linnut laulaa laulujaan,
Kun hän haudan halla-helmaan kaiho-mielin lasketaan.
Liekö raikas kannel jäänyt ainiaaksi ruostumaan?

Aika rientää: Kuuhut kulkee, vuodet viljoin matkustaa.
Runo-niekan hautakummun hongat, koivut varjostaa.
Ja kun illoin, kevät-illoin tuuli noita heiluttaa,
Ja kun kummun hongistossa kākō kukkuu, leihuttaa,

Onpa silloin kuni nurmen kukat selvään tuoksuais,
Kuni kaunis kanervikko vihreämmän verhon sais,
Silloin uinuu runo-niekka unelmoiden haudassaan:
Maailmasta laulun ääni kuolla ei voi milloinkaan!

Neidon mielet.

I.

Uljas on Suomelan kankahan koivu,
Kaunis ja uljas on harjulla mänty,
Uljaampi näitä on korvessa kuusi.
Kaikista uljain, kaunihin myöskin
Ompi mun mielessä lemmitty sulho.

II.

Lyhyt on Suomessa talvinen päivä,
Lyhempi Pohjolan kesäinen yöhyt,
Lyhythän myöskin on nuoruuden aika.
Lyhinpä sentään on immestä ilta,
Jonka hän sulhonsa sylissä viettää.

III.

Pitkä on syksyen tähdetön ilta,
Pitkä on talvisen päiväyden puhde,
Pitempi Pohjolan kesäinen päivä.
Kaikista näistäpä pisin on sentään
Sulhoa vuottavan impyiden aika.

Matkalla Amerikkaan.

Kuin kaarna keinui laiva vaan
Vienosti aalloilla,
Ja tuuli hiljaa huo'ullaan
Heilutti purjeita.

Mä yksin istuin kannella
Uinaillen, mieltien,
Ja tähdet taivaan kaarella
Ne välkkyi tuikkien.

Kirkkaana koitti Pohjassa
Kointähti loistokas,
Ja lempeä ol' hohtonsa,
Katseensa toivokas.

Tuo tähti johti aatteeni
Etäälle Pohjolaan.
Sai sulo Suomi mieleeni,
Mä muistin synnyinmaan.

Mä muistin kalliin koto-maan
Huminan honkien,
Ja kuinka kosket kuohullaan
Riehuivat raivoten.

Loiluista karjanpaimenen
Kaikuivat kalliot,
Vaikk' ammon uupui vaieten
Jo linnun laulelot.

Mä mietin: kenpä soutanee
Nyt koto-lahdellain?
Ja kenpä muistaa joutanee
Minua matkallain?

Mä muistin Pohjan talvi-yön
Ja taivon tähdekkään.
Ja revontulten hohdevyön,
Mi lumoo säihkyllään.

Mä muistin syksy-illan kuun,
Mi hopee-loistollaan
Valaisi laineet lahden suun;
Mä muistin — Pohjanmaan!

Tuo kaiho kasvoi tulvilleen
Mä mietin, kyyneilin,
Ja katsoin taaskin tähtöiseen,
Suruisna huokailin.

Ja on kuin taivon tähtönen
Ois murheen huomannut,
Ja on kuin henki tuulosen
Ois hiljaa huo'annut:

"Sä synnyinmaasi, onneton,
Oi miksi heititkään?
Maa vieraan valju, kylmä on,
Vaikk' päiväyt lämmittää!"

Luonto ja sydän.

Oli kesä. Luonto loisti
Onnellisna verhossaan.
Sydän nautti. Kannel soitti
Lemmen laulun riemussaan.

Tuli syksy. Luonto itki
Kyyneleinä verhon pois —
Sydän hyyti, hiljaa sykki,
Kannelkaan ei riemuin sois.

Syksy syöpyi. Talvi saapui,
Luonto paljas paleltui —
Epätoivoon sydän vaipui,
Kannelkieli takertui.

Talvi taantui. Suvi-päivät
Suli kylmän, jäisen maan —
Sydän, hyyteesen jo käynyt,
Elpyi toivoin laulamaan.

Vastaväitteitä.

Olla taivast' ei voi maailmassa,
Niinhän kaikki väittää vastahan.
Mitä siitä, kun sun katsehessas
Kaksi taivoo nään mä paistavan.

Loistaa koitar ei voi iltamalla,
Aamuin välkkyvän sen sanotaan.
Valhe tuokin; silloin juurhan aamu
Alkoi syömmessäni koittamaan.

Eihän sataa voine poutasäällä,
Taivon seesnä juuri ollessa?
Voipa kyllä; sainhan kerran olla

Poutasäällä suukko-sateessa.

Eihän onnessa oo onnettuutta,
Sekin harhaluulo onpikin:
Juur' kun onnestani täysin nautin,
Silloin, silloin sen mä hukkasini!

Impeni.

I.

Kaunis on kesäisen iltaman rusko,
Kaunis on nurmella mansikan marja,
Kaunis on onnekas orvokin kukka.
Kauniimpi näitä on muistossa sentään
Poi'alla lemmitty, ihana impi.

II.

Sinerv' on lampuen läikkyvä laine,
Sinervä lähtehen aalloton pinta,
Sinervä lemmikin hempeä kukka.
Kaikkia näitä on sinerväisempi
Annahan impeni lempeä silmä.

III.

Puhdas on Pohjolan vilpeä ilma,
Puhdas on juokseva laaksosen virta,
Puhdas ja kaino on kielosen kukka.
Puhtaampi näitä on armahan immen
Tuntehin puhtain aaltoova rinta.

Lapselle.

Oi kukka raitis rannan,
Oi lapsi onnekas!
Eloni ruusut annan,
jos aina osanas
Tuo tunne puhdas olla vois,
Jos katsehes noin kirkas ois!

Et tunne vielä huolta,
Et myrskyn maailmaa,
Et elon varjopuolta,
Ei vielä mellastaa
Oo suru saanut rinnassas,
Et pettynyt oo toivossas!

Oi kukka raitis rannan,
Oi lapsi onnekas!
Eloni ruusut annan,
Jos aina osanas
Tuo sydän puhdas olla vois,
Jos katsehes noin kirkas ois!

II.

Kaksi vaalia.

Näin mä kerran kau'an mietin:
Jos nyt vaali oisi mun,
Kumman silloin ottaisin mä,
Vapaudenko toivotun
Vai sen eestä taistelun?

Näin mä kerran toisen mietin:
Vaali jos ois ehdoton,
Kumpi oisi mieluisampi:
Totuus jalo, verraton,
Tai sen etsintäkö on?

Selville jo tuosta pääsin:
Ennen, ennen ottaisin
Vapaudesta taistelun mä,
Totuutt' ennen etsisin,
Valmisna jos saisinkin.

Jalompi on vapautta
Taisto eestä vapauden.
Parempi ja arvokkaampi,
Kuin sen pelkkä saaminen,
Etsintä on totuuden.

Hengen tasavalta.

Kun yksi hallitsi kansoja,
Oli yksi kaikkien sortaja,
Hän ainoa puntari oikeuden
Oli holhoja ihmisten.

Tään yhden tahtoa tirannin,
Joka "luojan armosta" valtoihin
Oli päässyt kai, sitä seurattiin,
Sen tahtoa peljättiin.

Jopa vihdoin muudan viisastui,
Tään yhden tahtohon kiivastui:
"Ken valtahan tuommosen hirviön
On päästänyt, heittiön?"

Näin huusi yksi. Ja toisetki
Ne orjuudestahan virkosi:
"Niin aivan! mistä hän oikeuden
Sai sorroksi toisillen?"

Näin vihdoin kansa jo tulistui
Ylivaltijas sortui, kukistui.
Maat' itse kansa nyt hallitsee,
Muka onnesta nautitsee.

En huoli tuosta mä onnestaan;
Oli ennen sortaja yksi vaan,
Nyt joukkiot suuret, tuhannet,
Lyö vangiksi aattehet.

Jos yht' en tahdo mä valtijaa,

Satakuntaa en myöskään sortajaa.
Ken kerran joutuvi kahleihin,
Hän orja on kuitenkin.

Tasavaltaa hengen mä taistelen,
Yks'valtaa järjen mä intoilen:
Ain' olkoon yksilön vapaus
Oma lausua vakuutus.

Mik' onpi syynä.

Mik'onpi syynä, että vähittäisin
Tää rinta riutuu omaan raivohon?
Mik'onpi syynä, että nuorra vallan,
Tää rinta raukka on niin toivoton?

Mik'onpi syynä, että silloin aina,
Tää liekki kaksin kerroin leimahtaa,
Kun tuota sammutella pois mä koitan,
Kun tulta tunteen uneen laulahtaa?

On syynä näihin kaksi immen silmää
Niin ihanaista, tumman siintävää,
On syynä näihin kaksi immen huulta,
Niin ruusunpurppuraista, viehkeää.

On syynä vihdoin posken kainot ruusut,
Niin hienot, raittihit, niin tervehet;
— On syynä uhkuava immen rinta,
— Kun mulle hehku ei sen tuntehet!

Sääliä sekin.

Tehtahassa istuu kyyryssänsä
Orpo-poika nuori työtä tehden.
Köykistyi jo työssä hento selkä,
Riutumahan alkoi rinta raukka.

Tuota nähdä ei voi yhteiskunta,
Säälin tunteet ylivallan saavat:
Laki laaditahan tuosta uusi,
Pojat nuoret joka työstä kielsi.

Talvipakkaisessa orpo kulki
Laihan kuihtuneena kerjäellen,
Kunnes näljissänsä tielle näänntyi —
Ihmissäälistä tuo raukka kuoli!

Alppilassa.

Vapunpäivän kunniaksi kaikui
Alppilasta laulu nuorukaisten.
Raittimesti taivahille nousi
Sävel kirkas toivorikkaan joukon,
Joka riemueli huoletonna. —
Syrjemmällä alla varjokuusten
Istui impi kanssa nuorukaisen.
Lemmen liekelmistä hehkui rinta,
Onnen autuudesta säihkyi silmä,

Iki-rakkautta huulet kuiski.

— — — — —

Vieri vuodet. Taaskin Alppilassa
Ylioppilasten laulu kaikui.
Raittimesti taivahille nousi
Sävel kirkas toivo-rikkaan joukon,
Joka riemueli huoletonna.
Syrjemmällä alla varjokuusten
Istui nainen kanssa puolisonsa.
Halla-kylmyydestä uhkui rinta,
Silmä tumma pettymystä kertoi,
Elon tympeyttä huulet tiesi.

Ensi vuokko.

Kasvoi laakson ensi nurmikolla
Valkovuokko, suven ensimmäinen.
Raitis, puhdas oli vuokon tuoksu,
Suloinen ja hertas kukka itse.

Tuli immyt, nuori, ihanainen,
Vallatonna leikki kukkaisilla:
Vuokon taittoi, kantoi rinnoillansa,
Kunnes kuivunehen luotaan heitti.

Vihantana versoi taimi nuori
Pojan sydämessä ensimmäinen.
Raitis, puhdas oli lemmen tunne,
Nuortea ja reipas nuorukainen.

Tuli immyt, nuori, ihanainen,
Vallatonna leikki sydämmillä:
Taimen taittoi, helli rinnoillansa,
Kunnes kyllästyi ja luotaan heitti.

Nainen.

Enkeliksi tai vahasta naista muudan kiittelee,
Pahan hengen heittiöksi toinen häntä väittelee. —
En mä kiitä enkeliksi, heittiöksi hauku en,
Siinä kiitos, siinä moite: nainen onpi ihminen.

Nuoruus.

"Nuoruus! onnen, lemmen aika,
Nuoruus! aika unelmain,"
Täänhän kuulla lasna ennen
Ihmisiltä aina sain.

Tuon mä uskoin, toivoellen:
joudu nuoruus luoksehein!
Joutui nuoruus: kaihomielin
Huomasinkin pettynein.

Unelmoit' on kyllä mulla,
Utu-usvaa kaikki vaan.
Nyt mä toivon, noita ett'ei

Oisi yhtään ollutkaan!

Samoin ja kuitenkin toisin.

Päivyt laski juuri taakse vuoren,
Taivon rantehilla rusko väikkyi.
Kaino kukka sulki kiinni kuoren
Hiljennellen laine lahden läikkyi.

Tuolla istui niemen rantamalla
Nuori, hertas, ihanainen impi.
Vierellänsä istui vasemmalla
Nuorukainen, päivää kaunihimpi.

Kädet kiertyi pitkin immen vyötä
Lemmen kuiskehia kuiskatessa.
Immen kutrit tummenpina yötä
Häilyi hienon tuulen tuutiessa.

Siinä haaveet ihanaiset kulki,
Hymyellen vastaisuuskin loisti.
Syleilyhyn rinta rinnan sulki,
Sadat suukot kaikki kaihot poisti.

— — — — —

Vieri tuosta kaksi, kolme vuotta.
Rantehilla taaskin rusko väikkyi.
Tuuli huokui leikkiellen suotta,
Hiljennellen laine lahden läikkyi.

Tuolla istui niemen rantamalla
Kalvakkaana, kärsiväinen nainen,
Vierellänsä istui vasemmalla
Miesi nuori, mutta kolkonlainen.

Kädet häll' on naisen vyötärillä.
Nainen kallistuupi häntä vasten;
Tummat kutrit häilyy ympärillä
Noiden nuorten, ennen autuasten.

Siinä haaveet unelmoiden kulki,
Sydän kylmä sykki laimeasti.
Toivot pettynehet rinta sulki,
Kumpikin sen huomasi tuntuvasti.

Ne kätken mä rinnassain!

Et siedä sä synkkää katsettain,
Mun lemmitty impyein!
"Sa leiki ja naura ja nauti vain"
Näin neuvoit sä mulle jo tuonnottain —
Ja *käskystä* sen minä tein.

Mä lauloin, leikin ja riemuitsin,
Mut' murhe mun mieltäni söi;
Mä hymyilin, jopa nauroinkin,
Mut rintani riehuvien liekelmin
Mua pilkaton, ilkkuen löi.

Mä tyn' olin myös, kuni laaksossaan
Tuo uhkuva lähde on:

Se tyyni ja kirkas on pinnaltaan,
Mut' pohjalla kiehtelet taisteloaan
Käy pyrkien voittohon.

Se huomaa taistelun, kiehteiden
Ken pohjahan katseen luo.
Niin myös jos silmäsi tunteiden
Pyhimpään sisimmäisehen tunkeiksen,
Etehespä ne taistelun tuo.

Ylevyys sydämen sekä alhaisuus
Siell' vimmallalla taistelee.
Elon toivehet nuoret ja toivottuus,
Yö synkkä ja nouseva päivyt uus
Sydämmessäni vaihtelee.

Vaan huoletti siellä ne taistelkoot,
Kunis vartun mä voimiltain,
Elon päiviä karvaita maistelkoot
Ja roihuna liekit ne leimutkoot,
Ne kätken mä rinnassain!

Ken tyventä ikänsä huopailee,
Hän myrskyä tunne ei.
Ken valjuna vaivoja huokailee
Tai murheensa kyynelin suolailee,
Mies oikea hän ole ei.

Siis impeni nyt sinä oivallat,
Miks' joskus mä synkäksi käyn:
Miks' joskus mä, kun sinä naurahdat,
Tai riemuitset tahi laulahdat,
Niin kumman oudolta näyn.

Mut anteeksi tuo sinä mulle suo,
Sydän tanner taistelun on.
On mullakin hetkiä, jolloin luo
Sulopaistetta toivon päivyt tuo
Keskeyttäen taistelun.

Sunnuntaina.

Kaunis, kirkas nyt on aamu,
Aamu armas sunnuntain.
Tuolla siintää kirkon haamu,
Kaikuu kellot kumahtain.

Venhot viiltää järven pintaa,
Kaikki kirkkoon kiirehtää.
Valkovaate peittää rintaa,
Juhlahuivit välkähtää.

Minä kurja synnin lapsi,
Astun arkivaatteissain,
Paljas rinta, takkuhapsi,
Eikä pappi aatteissain.

Minä kuljen kukkulalle,
Jolla nurmi vihannoi.
Istun sinne kuusten alle,
Kuulen kuinka kuuset soi.

Kuulen kuinka linnut laulaa,
Kuinka laine loiskuttaa,
Katson kuinka aallot kaulaa

Sulo saaren rantamaa.

Täällä istun yksin aivan,
Enkä veisaa, äännä en,
Näen päällän' sinitaivaan,
Töitä luonnon katselen.

Avaruus mull' armahampi
Kirkon kolkkoutta on,
Luonnon hiljaus rakkahampi,
Kuin on laulut joukkion.

Hääilta.

Syysillan synkkä varjo jo kattaa maiseman,
Ja paksu pilvinen vyöhyt tulet kätkevi taivahan;
Niin jylhänä kuohuvi koski, aho, kangasmaa kumajaa,
Ja mahtavan hyrskyn kanssa syvänteissähän vahtoa.

Kivenheiton päässäpä siitä tuoll' kartano uljas on,
Sen keskeä nousevi torni, niin suora ja kaareton.
Syysiltanaan synkät varjot loitompahan siirrähtää,
Kun suurista ikkunoista valo kirkas välkähtää.

Siell' on niin ihmehen hauskaa, siell' nuoriso riemuitsee
Elon onnesta uhkuva joukko ilomielellä nautitsee.
Ja poskiet poikien hohtaa, povet paisuvi impysten,
Ja kengät ne vallattomasti lyö tahtia soitollen.

Ei kumma jos posket hohtaa, povet paisuvi impysten,
Ja vallattomasti jos kengät lyö tahtia soitollen:
Hääiltanahan toki sentään kai kaikki ne riemuta voi
Ja tanssia hehkuvin rinnoin, kun hurmaten torvet soi!

Ja morsio, puhdas kuin kielo, mi kylpevi kasteessaan,
Lumouksissansa hän katsoo jalo-otsaa sulhastaan:
"Tää onni on liian suuri ollaksehen maallinen",
Näin kuiskahtain nojauupi hän sulhonsa rinnoillen.

Ja kynttiläkruunut kirkkaat ne hohtaen leimuilee
Ja vahtovat samppanipullot ujon rintoa rohkaisee.
Jo hohtavi posket, uhkuu naisrinnat täyteläät,
Nyt riemuitaan elämästä, nyt ompihan nuorten häät!

Mut ulkona syksyn yössä liki uhkean kartanon
Siell' seisovi yksin nainen kiven reunalla kallion.
Hän seisovi hurjin silmin, valovirtahan tuijottaa,
Ja syksyen kolikko tuuli hänen kutria heiluttaa.

Povellansa hän käärön kantaa, rinnoillahan lämmittää,
Ja kun kääröstä kuuluvi ääntä, hän äkkiä hätkähtää.
Vaan kartanon kynttiläkruunut ne hohtaen leimuilee
Ja vahtovat samppanipullot ujon rintoa rohkaisee.

Jo hehkuvi posket, uhkuu naisrinnat täyteläät,
Siell' riemuitaan elämästä, siell' onpihan nuorten häät.
— Mut ulkona seisova nainen vilutuudessa värjöttää,
Povellansa hän hellivi lasta, repaleillahan lämmittää;

Vaan kääröstä kirkuva ääni se äidille ilmoittaa:
On tyhjinä äidin rinnat, laps' niistä ei maitoa saa.
Ja silmien kärsivä katse yhä äidillä tummentuu,
Ja huokaus särkevä, synkkä sydämmestään tunkeutuu.

"Voi lapseni, kurja on äitis', vaan taattosi kurjemp' on,

Lupauksia äitisi uskoi vävyn uljahan moision;
Niin uskoi äitisi kerran, vaan kohtapa viisastui,
Sun taattosi uljas petti, hän neitohon armastui.

Mut entä hän ruokaa soisi, ei mulle, vaan lapselleen,
Jos laskisi nääntyvä äiti etehensä nyt polvilleen? — —
Oi ei! hänen jalkojen juureen, joka koirana hylkäsi mun,
Vei köyhältä maineen, rauhan, elon onnen haaveillun.

En konsana taipua voisi anomaan hänen pöydältään.
— Niin lapseni, kai sinä myönnyt, ett' ennen me näännytään!"
Hän painavi raukkaa lastaan hellempähän rinnoilleen,
Ja syksyen kolkko viima vie silmästä kyöneleen.

Vaan kynttiläkruunut kirkkaat yön selkähän hohteen luo,
Ja tuulonen soiton tahdit ulos seisojan korviin tuo:
Siell' hohtavi posket, uhkuu nais-rinnat, täyteläät,
Siell' riemuitaan elämästä, siell' onpihan nuorten häät.

Mut ulkona kurjan silmä nyt äkkiä leimahtaa,
Niin hurjan säihkyvä katse yön selkähän tuikahtaa:
"Oi lapseni! kuolema meille on onnehen suurin tie,
Sill' tuskinpa helvetissä olo karvaamp', synkemp' lie!

Vaan lapseni kanssa jos tuonne käyn koskehen kuohuvaan,
Ei meille yhteiskunta suo silloin siunaustaan,
Ja luojakin meiltä sulkee tien armon ja autuuden,
Tää onpihan uskonoppi kirkkomme ja pappien.

— Hyvästi sä siunaus sitten, jää kunnia maailman,
Hyvästi sä ihmiskunta ja autuus taivahan,
Mä lapseni kanssa ennen käyn hyrskyhyn kosken tuon
Ja pehmeän haudan siellä näin pienoiselleni luon,
Kuin näännytän kuoloon häntä; ja jos jäiskin hän elämään,
Ikipäiviksi kannettavakseen näin äityen sais häpeän".

Ja hän seisovi hetken siinä, tuli silmistä tuikahtaa,
Sydän taukovi sykkäilemästä, povi synkästi huo'ahtaa,
Kuni hurja hän painaltaapi rinnoillehen lapsostaan,
Ja syöksyvi syksyn yössä vesihyrskyhyn vahtoavaan.

Vaan kartanon kynttiläkruunut ne hohtaen leimuilee
Ja vahtovat samppanipullot ujon rintoa rohkaisee,
Siell' hehkuvi posket, uhkuu naisrinnat täyteläät,
Siell' riemuitaan elämästä, siell' onpihan nuorten häät!

Totuutta huudat.

"Totuutta huudat yhtenään,
Totuutta toimeen, elämään,
Totuutta uskoon, rakkauteen.
Totuutta käytökseen!

Vapautta työlle tietehen,
Vapautta puheen, aatteen,
Vapautta sanan, lausunnon,
Vapautta uskonnon!"

Näin huutelet sä innossas,
Oot mielestäsi oikeass',
Kun hengen, aatteen kahlehet
Sä murtaa koittelet.

Niin luulet, niinhän luulla vois,
Ett' meilläkin, kuin muilla, ois;

Vaan erehdys on suuri tää
Ja siksi vielä jää!

Ei meillä vapa olla saa,
Ei aatettansa paljastaa,
ja oma uskon vakuutus
On meillä kauhistus.

Totuutta taas ei elämään
Suvaita meillä mielellään,
Ja puhe suor' on — loukkaus
Ja suuri pahennus!

Sä tokko nyt jo ymmärrät,
Sä turhaan huudat, ryntäjät?
Totuus on meillä mahdoton
Ja vapaus uskonnon.

Neidon silmä.

Impi, kurja sydämmesi
Oli ensin herttaisin,
jotta säihkyn silmiesi
Päiväksi mä vertailin.

Mutta että silmäs palo,
Joka tunki rintahain,
Oli revontulten valo,
Kylmä, kolkko tietää sain.

Jumalan kestit.

(Mukaelma).

Pidot kerran taivaassa laitettiin,
Kaikk' hyveet kestihin kutsuttiin.

Tuli pieniä, suuria joukottain —
Jumal' kohteli kaikkia armahtain.

Salin ympäri siellä he istuivat,
Hyvämielin haastelit, nauroivat.

Mut kaukana loukossa neitoa kaks
Jumal' huomasi, arvasi vierahaks.

"Nuo toistaan eivätpä tunnekkaan,
Ne mun saattaa täytyvi tuntemaan".

Kädest' saattoi toisen hän toisen luo:
— "Esitellä mun vieras nyt sulle suo,

Hyväntekeväisyys! sekä kiitollisuus!
Kai mielehen teille on tuttavuus?"

Ah niin, ihan säpsähti neitoset,
— Tutut kuink' oli tuollehen vierauneet?

En rakasta tyyntä.

En rakasta tyyniä mä lahdelman,

En lampea aallotonta!
Ikävää on onnikin ainainen,
Ykstoikkoista aika on rauhainen,
Jos myrskyjä ei ole ollenkaan
Ei ollenkaan,
Vaan kaikki on kiihkotonta.

Ei kuulune tyyneys maailmaan,
On taistelu elämän ehto.
Lepo, rauha ne enteitä kuolon on,
On haudan kolkkous kiihkoton —
Tuli, into se suoraa on elämää
Se on elämää,
Jalon, suuren, aatteen kehto!

Kuutamalla.

Istuin kerran taivas-alla
Kuutamalla
Tarkastain,
Kuinka tähdet rauhaisasti,
Armahasti
Tuikki vain.

"Ei ne tunne ihmis-huolta,
Varjopuolta
Elon tään;
Ei ne tunne pettymystä,
Kärsimystä
Ensinkään!"

Näin mä mietin. Toivoskellen,
Kaipaellen
Huudahtin:
"Oi jos oisin tähtö vainen
Taivahainen
Miekkoisin!

Naulitsisin rauhaisuutta,
Murhetuutta
Aina vain,
Tunteheni tuudittaisin,
Sammuttaisin
Rinnassain."

Kaduon kohta mietelmääni:
Sydäntäni
Vaihda en.
Sekä myrskyisätä että
Tyyntä vettä
Soutelen.

Kevään orvokille.

Kevät koitti, taivahalta
Päivä paistoi, hellitti,
Kunnes tuolta nurmen alta
Pisti päänsä orvokki.

Ei se ihmeen ihanainen
Ollut kukka raukka tuo,

Ei se ollut loistavainen,
Tuoksuaan ei meille suo.

Mutta varhain kevähällä,
Ruusuja kun kaivataan,
Voihan silloin orvokkikin
Olla kaunisteena maan.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RUNOKOKEITA ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.